

**İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇALIŞANLARIN SAĞLIK MUAYENESİ VE TETKİKLERİ

**İş Yerlerinde Sağlık Gözetimi Rehber Serisi
Sayı: III**

EYLÜL 2026

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yayımlayan

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM)
İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü (İSGÜM)

Hazırlayan

Dr. Bülent GEDİKLİ, Tabip

Katkı Veren ve Düzenleyen

Fatma Gülay GEDİKLİ, İSGÜM Başkanı Yrd. V.
Şehmus ÜNVERDİ, Mevzuat Daire Başkanı

Gözden Geçiren

Mevzuat Daire Başkanlığı

Yayına Hazırlayan

Mehmet ÖZKAN, Basın, Yayın ve İletişim Birimi (İSGGM)

Adres

Batı Sitesi Mahallesi Fatih Sultan Mehmet Bulvarı No: 464
(İstanbul Yolu 14. Km) 06370 Yenimahalle / ANKARA

Önsöz

Tümüyle önlenabilir olan meslek hastalıkları; sebep oldukları paha biçilemez manevi kayıpların yanı sıra, ülkelerin ekonomilerinde de önemli boyutlarda maddi kayıplara neden olmaktadır.

Çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesi amacıyla mesleki etkilenmeleri önlemeye yönelik yapılan tıbbi muayene ve tetkikler sağlık gözetimi kapsamında yürütülen çalışmalar içerisinde yer almaktadır.

Bu rehber içerisinde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında gerçekleştirilecek muayene ve tetkiklere yönelik iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında geçen hükümlere yer verilmiştir.

İş yerlerinde sağlık hizmetinin sunulma şekilleri kapsamında; sağlık hizmeti sunacak kişiler ve birimlere “İş Yerlerinde Sağlık Hizmetleri” isimli rehberde (İş Yerlerinde Sağlık Gözetimi Rehber Serisi, Sayı: 1), işyeri sağlık biriminde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında belirtilen şartlara göre görevlendirilecek işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin nitelikleri, eğitim, sınav ve belgelendirilmeleri, görev, yetki ve yükümlülükleri ile çalışma usul ve esaslarına “İş Yeri Sağlık Personeli” isimli rehberde İş Yerlerinde Sağlık Gözetimi Rehber Serisi, Sayı: 2), çalışanların sağlık gözetimi kapsamında tutulması gereken sağlık kayıtlarına “İş Sağlığı Kayıtları” isimli rehberde (İş Yerlerinde Sağlık Gözetimi Rehber Serisi, Sayı: 4) yer verilmiştir.

Bu rehber ile başta çalışanlarımız ve çalışan temsilcileri olmak üzere işverenler, iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri, işçi-işveren sendikaları, kamu kurum ve kuruluşları ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tüm tarafların da bilinçlendirilmesi ve farkındalığının artırılmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tüm taraflara faydalı olmasını diliyoruz.

Sorumluluk Reddi Beyanı (Disclaimer)

Bu rehberde paylaşılan bilgiler, kullanıcıları genel olarak bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış olup tavsiye niteliğindedir. Rehberde yer alan içerikler resmi, hukuki, mali veya teknik bir yönlendirme ya da kesin bir taahhüt teşkil etmez. Bilgilerin doğruluğu ve güncelliği için azami özen gösterilmiş olsa da, zamanla meydana gelebilecek değişiklikler veya uygulama farklılıkları nedeniyle rehberdeki bilgilerin doğruluğu garanti edilmemektedir. Kullanıcıların/yararlanıcıların bu rehberle dayanarak gerçekleştireceği işlemlerden ve bu işlemlerin sonuçlarından doğabilecek doğrudan ya da dolaylı zararlardan T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hiçbir surette sorumlu tutulamaz.

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	4
TANIMLAR.....	6
GİRİŞ.....	8
İŞE GİRİŞ/PERİYODİK MUAYENE FORMU.....	9
SAĞLIK MUAYENELERİ VE TETKİKLER.....	9
Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalarda; İşçi Postalarının Değişme Süresi.....	9
Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşullarında; Sağlık Gözetimi.....	9
Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Esasları.....	10
Uzaktan Çalışma Yönetmeliği; İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tedbirlerin Alınması.....	10
Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda; Gözlerin Korunması.....	10
Elle Taşıma İşlerinde ; Bireysel Risk Faktörleri.....	11
İş Ekipmanlarının Kullanımında; İş Sağlığı ve Ergonomi.....	11
Geçici veya Belirli Süreli İşlerde Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi.....	11
Çalışanların Titreşimle İlgili Çalışmalarında; Sağlık Gözetimi.....	11
Biyolojik Etkenler ile İlgili Çalışmalarda; Sağlık gözetimi.....	12
Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarında; Sağlık Gözetimi.....	12
Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi.....	13
Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi.....	13
Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartları;.....	14
Gebe Çalışanın Muayene İzni.....	14
Emziren Çalışanın Çalıştırılması.....	14
Maden İş Yerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği; Sağlık Gözetimi.....	14
Asbestle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi.....	14
Tozla Mücadele.....	15
Tozla Mücadelede Sağlık Gözetimi.....	15
Akciğer Radyografisi ve Pnöмокonyoz Yönünden Değerlendirme Süreci.....	15
Akciğer Radyografisi Teknik Kalitesi.....	15
Görüntüleme.....	16
Okuyucu Sayısı, Rapor ve Rapor Sonuçları.....	16
Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Gerçekleştirilmesi.....	17
Tıbbi Tetkikler.....	17
İzin.....	17
Tıbbi Cihaz, Kalite ve Kalibrasyon.....	18
Tıbbi Tetkik Talebi ve İşlemleri.....	19
Röntgen Görüntüleme Hizmetleri.....	19
İşitme Testi.....	20
Solunum Fonksiyon Testi (SFT).....	20
Göz Fonksiyonları Ölçümleri.....	21
Elektrokardiyografi (EKG) Çekimi.....	21
Numune Alma ve Laboratuvar Tetkikleri.....	21
Tıbbi Tetkik Sonuçları ve Değerlendirme.....	22
Kayıt.....	22
Tıbbi Atıklar.....	22
Veriler.....	22
Denetim.....	22
KAYNAKLAR.....	23
EK:.....	24

Tanımlar

- **Çalışan:** Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel iş yerlerinde istihdam edilen gerçek kişidir.
- **İşveren:** Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlardır.
- **İş yeri:** Mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin iş yerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen iş yerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren organizasyonu ifade eder.
- **Meslek hastalığı:** Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalıktır.
- **Önleme:** İş yerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümüdür.
- **Tehlike:** İş yerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya iş yerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelidir.
- **Risk:** Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalidir.
- **Risk değerlendirmesi:** İş yerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmalardır.
- **İşyeri hekimi:** İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimidir.
- **Ekranlı araç:** Uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren her türlü araçtır.
- **Operatör:** Esas işi ekranlı araçlarla çalışmak olan ve normal çalışmasının önemli bir bölümünde ekranlı araç kullanan kişidir.
- **Elle taşıma işi:** Bir veya daha fazla çalışanın bir yükü kaldırması, indirmesi, itmesi, çekmesi, taşıması veya hareket ettirmesi gibi işler esnasında, işin niteliği veya uygun olmayan ergonomik koşullar nedeniyle özellikle bel veya sırtının incinmesiyle sonuçlanabilecek riskleri kapsayan nakletme veya destekleme işlerini ifade eder.
- **Biyolojik etkenler:** Herhangi bir enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye neden olabilen, genetik olarak değiştirilmiş olanlar da dâhil mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan endoparazitleridir.
- **Biyolojik sınır değeri:** Kimyasal maddenin ve metabolitinin uygun biyolojik ortamdaki konsantrasyonunun ve etki göstergesinin üst sınırıdır.
- **Kanserojen madde:**
 - Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kanser oluşumuna neden olabilecek veya kanser oluşumunu hızlandırabilecek madde veya müstahzarları,
 - Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik'in Ek-1'inde belirtilen maddeler, işlemler ve bu işlemler sırasında ortaya çıkan madde veya müstahzarı ifade eder.
- **Mutajen madde:** Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kalıtsal genetik hasarlara yol açabilecek veya bu etkinin oluşumunu hızlandırabilecek madde veya müstahzarları ifade eder.

- **Gebe çalışan:** Herhangi bir sağlık kuruluşundan alınan belge ile gebeliği hakkında işvereni bilgilendiren çalışandır.
- **Emziren çalışan:** Tabi olduğu mevzuat hükümleri uyarınca süt izni kullanmakta olan ve işvereni durum hakkında bilgilendiren çalışandır.
- **Yeni doğum yapmış çalışan:** Yeni doğum yapmış ve işvereni durumu hakkında bilgilendiren çalışandır.
- **ILO:** Uluslararası Çalışma Örgütü’nü ifade eder.
- **SGK:** Sosyal Güvenlik Kurumu’nu ifade eder.
- **Okuyucu:** ILO Uluslararası Pnömkonyoz Radyografileri Sınıflandırılması konusunda eğitim almış hekimdir.
- **Rehber:** Güncel ILO Pnömkonyoz Radyografilerinin Uluslararası Sınıflandırması rehberidir¹.
- **Akciğer radyografisi:** En az 35x35 cm ebadında ILO Uluslararası Pnömkonyoz Radyografileri Sınıflandırılması Rehberindeki kriterlere göre değerlendirilebilir standart akciğer radyografisi veya dijital akciğer radyografisidir.
- **ILO standart radyografileri:** Rehberde yer alan kriterlere göre akciğer radyografilerinin pnömkonyoz yönünden sınıflandırma işlemi sırasında kullanılan, ILO’dan temin edilen; standart radyografiler veya standart radyografilerin dijital görüntüleridir.
- **Gezici iş sağlığı aracı:** İş sağlığı kapsamında tıbbi tetkik hizmeti verilmesi, numune alınması ve taşınması amacıyla ruhsatlandırılan ve nitelikleri “Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile belirlenmiş olan özel olarak tasarlanmış karayolu taşıtını ifade eder.
- **Sabit tıbbi tetkik mekânı:** Tıbbi tetkik hizmetleri için kullanılan sağlık cihaz ve ekipmanının bulunduğu, “Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te yer alan şartlara ve niteliklere göre belirlenmiş alandır.
- **Tıbbi tetkik personeli:** 22/5/2014 tarihli ve 29007 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik’te belirtilen ve bu Yönetmelik kapsamında çalışma izin belgesi bulunan sağlık meslek mensupları ve sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensuplarıdır.

¹ **ILO Pnömkonyoz Radyografilerinin Uluslararası Sınıflandırması Rehberi:** Guidelines for the use of the ILO International Classification of Radiographs of Pneumoconioses, Revised edition 2022, Occupational Safety and Health Series 22, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@lab_admin/documents/publication/wcms_867859.pdf, ErişimTarihi: 08.09.2025.

Giriş

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işveren, çalışanların iş yerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak çalışanları sağlık gözetimine tabi tutmak, çalışanların işe girişlerinde, iş değişikliğinde, iş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde, işin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile iş yerinin tehlike sınıfına göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenen düzenli aralıklarla sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamaktır.

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışacakların, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamayacağı, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında alınması gereken sağlık raporlarının işyeri hekiminden alınacağı, 50'den az çalışanı bulunan ve az tehlikeli iş yerleri için ise ÇASMER'lerden, aile hekimlerinden veya diğer kamu sağlık hizmeti sunucularından da alınabileceği, raporlara itirazların Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hakem hastanelere yapılacağı ve hakem hastanelerce verilen kararların kesin olduğu, sağlık gözetiminden doğan maliyetin ve bu gözetimden kaynaklı her türlü ek maliyetin işverence karşılanacağı, çalışana yansıtılamayacağı, sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın özel hayatı ve itibarının korunması açısından sağlık bilgilerinin gizli tutulacağı 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümlerindendir.

Çalışanın kişisel özellikleri, iş yerinin tehlike sınıfı ve işin niteliği öncelikli olarak göz önünde bulundurularak uluslararası standartlar ile iş yerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları doğrultusunda; az tehlikeli sınıftaki işlerde en geç beş yılda bir, tehlikeli sınıftaki işlerde en geç üç yılda bir, çok tehlikeli sınıftaki işlerde en geç yılda bir, özel politika gerektiren grupta yer alanlardan çocuk, genç ve gebe çalışanlar için en geç altı ayda bir defa olmak üzere periyodik muayenenin tekrarlanması, işyeri hekiminin gerek görmesi halinde bu sürelerin kısaltılması işyeri hekimlerinin sağlık gözetimi kapsamındaki görevleri arasında yer almaktadır.

Çalışanın, yapacağı/yaptığı işten, çalışma ortamındaki fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal risklerden etkilenmesinin önlenmesi veya etkilenme düzeylerinin tespiti, böylece çalışanın yapacağı işe ve özelliklerine uygun olup olmadığının tespiti amacıyla; risk değerlendirmesi, yapılacak işin organizasyonu, koşulları, özellikleri, çalışma ortamındaki faktörler, çalışanın maruz kalabileceği faktörlere yönelik gerçekleştirilen ölçüm sonuçları, maruz kalım süresi, çalışana ait bireysel faktörler (cinsiyet, yaş vb.), tıbbi anamnez, iş anamnezi (daha önce yaptığı işler ve riskler) mevcut sağlık durumu, şikayetleri, ek hastalıkları, kullandığı ilaçlar, özgeçmiş, soygeçmiş vb. hususlar dikkate alınmak suretiyle işyeri hekimi tarafından fizik muayene gerçekleştirilmekte ve işyeri hekimi tarafından gerekli olan tetkikler istenmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yer alan iş yerlerinde çalışanların sağlık gözetimine yönelik ortak sağlık ve güvenlik birimleri (OSGB), işyeri sağlık ve güvenlik birimleri (İSGB) ve çalışan sağlığı merkezleri (ÇASMER) tarafından gezici iş sağlığı aracı veya sabit tıbbi tetkik mekanlarında gerçekleştirilecek tıbbi tetkik sunumu hizmetleri, 20.01.2022 tarih ve 31725 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun gerçekleştirilmektedir. Çalışanlara uygulanacak tıbbi tetkikler ayrıca İSGB, OSGB ve ÇASMER dışındaki Sağlık Bakanlığı tarafından yetkili sağlık hizmet sunucuları ve yetkili laboratuvarlar tarafından da gerçekleştirilebilmektedir. Ancak tıbbi tetkikler İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler aracılığıyla gerçekleştirilecekse "Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun işlem gerçekleştirilmelidir.

İşe Giriş/Periyodik Muayene Formu

İşyeri hekimleri, çalışanların yapacakları işe uygun olduklarını belirten işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi ile gerekli tetkiklerin sonuçlarını “İşe Giriş/Periyodik Muayene Formu” örneğine uygun olarak düzenlemeli ve iş yerinde muhafaza etmelidir.

İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik’in “İşe Giriş / Periyodik Muayene Formu” incelendiğinde (Ek-1), formda iş yeri ünvanı, SGK sicil numarası ve iletişimine ait bilgiler, çalışanın muayene rızası ve verdiği bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunun beyanı, çalışanın kişisel ve iletişim bilgileri, mesleki özgeçmişi, tıbbi özgeçmişi, soygeçmişi, şikayetleri, hastalıkları ve madde kullanım alışkanlıklarına ilişkin bilgiler, fizik muayene bulguları, laboratuvar bulguları, çalışanın gerçekleştireceği işe fiziki ve ruhsal olarak uygunluğunu veya çalışma şartını belirtir kanaat ve sonuç kısmı ile işyeri hekiminin imza ve bilgileri yer almaktadır. Laboratuvar bulguları arasında kan ve idrar tetkikleri, radyoloji, odyometre, solunum fonksiyon testi, psikolojik testler ve gerçekleştirilen diğer analizleri içeren kısımların girilebileceği alanlara yer verilmektedir.

Ayrıca, işyeri hekimleri, bir sonraki yıl içerisinde gerçekleştirilecek sağlık gözetimi faaliyetlerinin de içerisinde yer aldığı iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini içeren yıllık çalışma planı ile iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve sağlık gözetimi sonuçlarının kaydedildiği, içerisinde işe giriş muayeneleri, periyodik muayeneler, radyolojik analizler, biyolojik analizler, toksikolojik analizler, fizyolojik testler ve psikolojik testlerin bulunduğu yıllık değerlendirme raporunu (Ek-2) iş güvenliği uzmanı ile iş birliği içerisinde hazırlamalıdır.

Sağlık Muayeneleri ve Tetkikler

Bu rehberin giriş kısmında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik’in içerisinde yer alan ana hususlara yer verilmiştir.

Bu bölüm içerisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik haricindeki Kanun kapsamında yayımlanan diğer yönetmelik ve tebliğlere, 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında yayımlanan bazı yönetmelik ve tebliğlere, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde yer alan, çalışma koşullarına, risk etkenlerine göre sağlık gözetimi kapsamındaki muayeneler ve tetkiklere ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalarda; İşçi Postalarının Değişme Süresi

Gece ve gündüz işletilen ve nöbetleşe işçi postaları çalıştırılarak yürütülen işlerde postalar; en fazla bir iş haftası gece çalıştırılan işçilerin, ondan sonra gelen ikinci iş haftasında gündüz çalıştırılmaları suretiyle ve postalar birbirlerinin yerini alacak şekilde düzenlenmektedir. Zorunluluk olmadıkça işçilerin postaları değiştirilememektedir. İşin niteliği ve yürütümü, iş sağlığı ve güvenliği göz önünde tutularak, gece ve gündüz postalarında iki haftalık nöbetleşme esası da uygulanabilmektedir.

Ancak 4857 sayılı İş Kanunu’nun 69’uncu maddesi uyarınca, gece çalışması nedeniyle sağlığının bozulduğunu raporla belgeleyen işçiye işveren, olanakların elverdiği ölçüde gündüz postasında durumuna uygun bir iş vermelidir.

Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşullarında; Sağlık Gözetimi

Kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılabilmeleri için, işe başlamadan önce, gece postalarında çalıştırılmalarında sakınca olmadığına ilişkin sağlık raporu iş yerinde görevli işyeri hekiminden alınmaktadır. Ayrıca işveren, işin devamı süresince, çalışanın özel durumunu, iş yerinde maruz kalınan

sağlık ve güvenlik risklerini de dikkate alarak işyeri hekimince belirlenen düzenli aralıklarla çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılmalarında; Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Esasları

Çocuğun ve genç işçinin işe yerleştirilmesinde ve çalışması süresince güvenliği, sağlığı, bedensel, zihinsel, ahlaki ve psikososyal gelişimi, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınmalıdır. Çocuk ve genç işçiler, okula devam edenlerin okula devamları ile okuldaki başarılarına engel olmayacak, meslek seçimi için yapılacak hazırlıklara ya da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeterliliği kabul edilen mesleki eğitime katılmasına engel olmayacak işlerde çalıştırılabilmektedir. İşverenler çocuk ve genç işçilerin tecrübe eksikliği, mevcut veya muhtemel riskler konularında bilgisizlik veya tamamen gelişmiş olmamalarına bağlı olarak gelişmelerini, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye sokabilecek herhangi bir riske karşı korunmalarını temin etmekle yükümlüdür.

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in Ek-1'inde çocuk işçilerin çalışmasına izin verilen hafif işler, Ek-2'sinde genç işçilerin çalışmasına izin verilen işler ile Ek-3'ünde 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin çalıştırılabileceği işler yer almaktadır. Çocuk işçiler Ek-1'de, genç işçiler Ek-1 ve Ek-2'de ve 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçiler ise Ek-1, Ek-2 ve Ek-3'te yer alan işler dışında çalıştırılamamaktadır. Ancak Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olan meslek sahibi 16 yaşını doldurmuş genç işçiler; sağlığı, güvenliği ve ahlakının tam olarak güvenceye alınması şartıyla bahse konu eklerde belirtilen sınırlamalara bağlı kalmaksızın ihtisas ve mesleklerine uygun işlerde çalıştırılabilmektedir.

Ayrıca yaş kayıtlarına bağlı olarak müsaade edilen işlerden olsalar dahi hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde, alkol, sigara ve bağımlılığa yol açan maddelerin üretimi ve toptan satış işlerinde, parlayıcı, patlayıcı, zararlı ve tehlikeli maddelerin toptan ve perakende satış işleri ile bu gibi maddelerin imali, işlenmesi, depolanması işleri ve bu maddelere maruz kalma ihtimali bulunan her türlü işlerde, gürültü ve/veya vibrasyonun yüksek olduğu ortamlarda yapılan işlerde, aşırı sıcak ve soğuk ortamda çalışma gerektiren işlerde, sağlığa zararlı ve meslek hastalığına yol açan maddeler ile yapılan işlerde, radyoaktif maddelere ve zararlı ışınlarla maruz kalınması ihtimali olan işlerde, fazla dikkat isteyen ve aralıksız ayakta durmayı gerektiren işlerde, parça başı ve prim sistemi ile ücret ödenen işlerde, eğitim amaçlı işler hariç iş bitiminde evine veya ailesinin yanına dönmeye imkan sağlamayan işlerde, işyeri hekimi raporu ile fiziki ve psikolojik yeterliliklerinin üzerinde olan işlerde, eğitim, deney eksikliği, güvenlik konusunda dikkat eksikliği getirme ihtimali olan işlerde, para taşıma ve tahsilat işleri ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 69'uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen gece dönemine rastlayan sürelerde yapılan işlerde 18 yaşını doldurmamış işçiler çalıştırılamamaktadır.

Uzaktan Çalışma Yönetmeliği; İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tedbirlerin Alınması

İşveren, uzaktan çalışanın yaptığı işin niteliğini dikkate alarak iş sağlığı ve güvenliği önlemleri hususunda çalışanı bilgilendirmekle, gerekli eğitimi vermekle, sağlık gözetimini sağlamakla ve sağladığı ekipmanla ilgili gerekli iş güvenliği tedbirlerini almakla yükümlüdür.

Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda; Gözlerin Korunması

- Ekranlı araçlarla çalışmalarda operatörlerin gözlerinin korunması için;
 - Ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce,
 - Yapılan risk değerlendirmesi sonuçlarına göre işyeri hekimince belirlenecek düzenli aralıklarla,
 - Ekranlı araçlarla çalışmadan kaynaklanabilecek görme zorlukları yaşandığında,

göz muayeneleri yapılmalıdır.

Elle Taşıma İşlerinde ; Bireysel Risk Faktörleri

Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği ile elle taşıma işlerinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden, özellikle sırt ve bel incinmelerinden, çalışanların korunmasını sağlamak için asgari gereklilikler belirlenir.

Çalışanlar, yapılacak işi yürütmeye fiziki yapılarının uygun olmaması, uygun olmayan giysi, ayakkabı veya diğer kişisel eşyaları kullanmaları ile yeterli ve uygun bilgi ve eğitime sahip olmamaları durumlarında risk altında olabilecektir.

Elle taşıma işlerinde, özel politika gerektiren grupların etkilenebileceği tehlikelere karşı korunması için; 6331 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi² ile bireysel risk faktörleri dikkate alınmalıdır.

İş Ekipmanlarının Kullanımında; İş Sağlığı ve Ergonomi

İşveren, asgari sağlık ve güvenlik gereklerinin uygulanmasında, çalışanların iş ekipmanı kullanımı sırasındaki duruş pozisyonları ile çalışma şekillerini ve ergonomi prensiplerini dikkate almalıdır.

Geçici veya Belirli Süreli İşlerde Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 15'inci maddesine göre yapılacak sağlık gözetimlerinde aşağıdaki hususlara uymalıdır;

Sağlık ve güvenlik yönünden özel sağlık gözetimi gerektiren işlerde; işveren, belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edeceği çalışanlarını, işin gerektirdiği özel sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlamalı, bu özel sağlık gözetimi, işten kaynaklanan gereklilik devam ettiği süre içerisinde ve çalışanın sözleşme süresinin sona ermesinden sonra da sürdürülmelidir.

Çalışanların Titreşimle İlgili Çalışmalarında; Sağlık Gözetimi

Mekanik titreşime maruziyet sonucu ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi ve erken tanının sağlanması amacıyla çalışanların aşağıdaki koşullarda sağlık gözetimine tabi tutulmalı, sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınarak, gerekli koruyucu önlemler alınmalıdır.

- 6331 sayılı Kanunun 15 inci maddesi ve ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken durumlarda.
- İş yerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi halinde.
- Maruziyet eylem değerlerini aşan mekanik titreşime maruziyetin olduğu her durumda.

Sağlık gözetimi, aşağıdakilere uygun olarak yürütülmelidir:

- Sağlığa zararlı bir etki ya da belirli bir hastalık ile maruziyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilebildiği durumlarda çalışanların titreşime maruziyeti,
- Hastalığın veya etkilenmenin çalışanın özel çalışma koşullarından ortaya çıkma ihtimalinin olması,
- Hastalık veya etkilenmenin saptanması için geçerli yöntemlerin bulunduğu durumlar.

Sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda mekanik titreşime maruz kalmanın sonucu olarak tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz bir sağlık etkisi saptanması halinde:

- Çalışan, işyeri hekimi tarafından kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilmeli, çalışanların özellikle, maruziyetin sona ermesinin ardından yapılacak sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve önerileri alması sağlanmalı,

² 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Madde 4, Fıkra 1, ç bendi: “(1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede; ... ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.”

- İşveren, tıbbi gizlilik dikkate alınarak, sağlık gözetiminde saptanan dikkate değer bulgular hakkında bilgilendirilmeli,
- İşveren, iş yerinde yapılan risk değerlendirmesini, riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri gözden geçirmeli, çalışanın titreşime maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dahil, riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli tüm tedbirleri almalı, benzer biçimde maruz kalan çalışanların sağlık durumunun gözden geçirilmesi için düzenli bir sağlık gözetiminin uygulanmasını sağlamalıdır.
- Böyle durumlarda işyeri hekimi, maruz kalan çalışanlar için tıbbi muayene isteyebilmektedir.

Biyolojik Etkenler ile İlgili Çalışmalarda; Sağlık gözetimi

Biyolojik etkenlerle yapılan çalışmalarda çalışanlar, çalışmalara başlamadan önce ve işin devamı süresince düzenli aralıklarla sağlık gözetimine tabi tutulmalıdır. Çalışanların sağlık gözetiminde dikkat edilmesi gereken hususlara Ek-3'te yer verilmiştir.

Yapılan risk değerlendirmesi, özel koruma önlemleri alınması gereken çalışanları tanımlamalıdır.

Maruz kaldıkları veya kalmış olabilecekleri biyolojik etkene karşı henüz bağışıklığı olmayan çalışanlar için gerektiğinde, Sağlık Bakanlığının iş yerinin bulunduğu ildeki yetkili birimleri ile iş birliği içinde uygun aşılar yapılmalıdır. İşverenler, aşı bulundurdıklarında Ek-4'te yer alan "Koruyucu Aşı Uygulama Kılavuzu"ndaki hususları dikkate almalıdır.

Bir çalışanın, maruziyete bağlı olduğundan kuşkuLANAN bir enfeksiyona ve/veya hastalığa yakalandığı saptandığında, işyeri hekimi, benzer biçimde maruz kalmış diğer çalışanların da aynı şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmasını sağlamalıdır. Maruziyet riski yeniden değerlendirilmelidir. İşyeri hekimi her bir çalışan için alınması gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler ile ilgili olarak önerilerde bulunmalı, maruziyetin sona ermesinden sonra yapılacak herhangi bir sağlık gözetimi ile ilgili olarak çalışanlara gerekli bilgi ve tavsiyeler vermelidir. Çalışanlar, kendileriyle ilgili sağlık gözetimi sonuçları hakkında bilgi edinebilmeli, ilgili çalışanlar veya işveren, sağlık gözetimi sonuçlarının gözden geçirilmesini isteyebilmelidir. Biyolojik etkenlere mesleki maruziyet sonucu meydana gelen her hastalık veya ölüm vakaları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilmelidir.

Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarında; Sağlık Gözetimi

Gürültüye bağlı olan herhangi bir işitme kaybında erken tanı konulması ve çalışanların işitme kabiliyetinin korunması amacıyla, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 15 inci maddesinde belirtilen durumlarda, iş yerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerekli görülen durumlarda, işyeri hekimince belirlenen düzenli aralıklarla çalışanlar sağlık gözetimine tabi tutulmalıdır.

En yüksek maruziyet eylem değerlerini (Ek-5) aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için, işitme testleri yaptırılmalıdır.

Risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarının bir sağlık riski olduğunu gösterdiği yerlerde, en düşük maruziyet eylem değerlerini aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için de işitme testleri yaptırılabilir.

İşitme ile ilgili sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda tespit edilen işitme kaybının işe bağlı gürültü nedeniyle oluştuğunun tespiti halinde; işyeri hekimi tarafından çalışan sonuçları hakkında bilgilendirilmeli, risk değerlendirmesini gözden geçirilmeli, riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemler gözden geçirilmeli, riskleri önlemek veya azaltmak için çalışanın gürültüye maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi gibi gerekli görülen tedbirler uygulanmalı, benzer biçimde gürültüye maruz kalan diğer çalışanların, sağlık durumu gözden geçirilmeli ve düzenli bir sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlanmalıdır.

Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi

6331 sayılı Kanunun 15 inci maddesi uyarınca risk değerlendirmesi sonucunda sağlık yönünden risk altında olduğu saptanan çalışanlar uygun sağlık gözetimine tabi tutulmalıdır.

İş yerinde koruyucu önlemlerin alınmasında sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınmalıdır. Sağlık gözetimleri özellikle; belirli bir hastalık veya sağlık yönünden olumsuz bir etkilenmeye neden olduğu bilinen tehlikeli kimyasal maddeye maruziyetin söz konusu olduğu, çalışanların özel çalışma şartlarında hastalık veya etkilenmenin ortaya çıkma olasılığının bulunduğu, çalışanlar üzerinde yapılacak tetkiklerin oluşturduğu riskin kabul edilebilir düzeyde olduğu, hastalık ve etkilenmeyi tespit edecek geçerli tekniklerin bulunduğu durumlarda yapılmalıdır.

Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik içerisinde belirtilen biyolojik sınır değeri bulunan tehlikeli kimyasal maddelerle (Ek-6) çalışmalarda, çalışanlar bu işe başlamadan önce haberdar edilmeli ve prosedüre uygun sağlık gözetimi gerçekleştirilmelidir.

Sağlık gözetimine tabi tutulan her çalışan için kişisel sağlık ve maruziyet kayıtları tutulmalı ve güncellenmeli, kişisel sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, yapılan sağlık gözetimi ve kişinin maruziyet düzeyi izleme sonuçlarının bir özetini içermeli, sağlık gözetiminde biyolojik izleme ve gerekli incelemeler yer almalıdır. İleriki bir tarihte değerlendirilmesi açısından, sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, gizliliği de dikkate alınarak, uygun bir şekilde tutulmalı ve muhafaza edilmelidir. Çalışanların kendilerine ait sağlık muayene sonuçları ve etkilenme düzeylerine ait bilgileri görme hakkı vardır. Kayıtların bir örneği, istenmesi halinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına verilmelidir. İş yerinde faaliyetin sona ermesi halinde, işveren sağlık ve maruziyet kayıtlarını Sosyal Güvenlik Kurumu il müdürlüğüne teslim etmelidir.

Sağlık gözetimi sonucunda; iş yerinde tehlikeli kimyasal maddeye maruz kalan çalışanda, bu maddeden kaynaklanan tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz sağlık etkisi görülmesi veya biyolojik sınır değerin aşıldığının tespit edilmesi halinde, çalışan durumdan haberdar edilmeli ve kendisine yapılması gerekli sağlık gözetimi ile ilgili gerekli bilgi ve tavsiyeler verilmelidir. Risk değerlendirmesi gözden geçirilmeli ve gerek görülmesi halinde yenilenmelidir. Riskin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik mevcut önlemler gözden geçirilmeli ve gereken önlemler alınmalıdır. Çalışanın yaptığı işten alınarak tehlikeli kimyasal maddeye maruziyet riskinin olmadığı başka bir işte çalıştırılması da dahil riskin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmasında, işyeri hekiminin, iş güvenliği uzmanının, diğer uzman kişilerin veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkililerinin önerileri dikkate alınmalıdır. Tehlikeli kimyasal maddelere maruz kalan başka çalışanlar da varsa sağlık durumları kontrol edilmeli ve bu çalışanlar sürekli sağlık gözetimi altında tutulmalıdır.

Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi

Kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet sonucu oluşabilecek sağlık sorunlarına erken tanı konulması ve çalışanların bu maddelere maruziyetinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmaları amacıyla maruziyet öncesinde ve daha sonra da düzenli aralıklarla çalışanlar, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 15 inci maddesi kapsamında ve iş yerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi hâlinde sağlık gözetimine tabi tutulmalıdır. Çalışanların sağlık gözetiminde dikkat edilmesi gereken hususlar, Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik içerisinde yer almaktadır (Ek-7).

İş yerinde kişisel ve mesleki hijyen önlemlerinin derhal alınabilmesi mümkün olacak şekilde gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Yapılan sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda saptanan sağlık sorununun kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğunun tespit edilmesi halinde; çalışanların sağlık gözetimine yönelik kişisel sağlık kayıtları tutulmalı ve işyeri hekimi tarafından çalışanlara yönelik alınması gereken koruyucu veya önleyici tedbirler önerilmeli, çalışana, maruziyet sonrasında takip edilmesi gereken sağlık gözetimi

ile ilgili bilgi ve tavsiyeler verilmeli, risk değerlendirmesi gözden geçirilmeli, riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemler gözden geçirilmeli, riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli görülen ve çalışanın kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dâhil benzeri önlemlerin uygulanması, benzer biçimde maruz kalan çalışanların da düzenli bir şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmaları sağlanmalıdır. Ayrıca iş yerinde, sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğu ön tanısı konulan tüm kanser vakaları ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmelidir.

Çalışanın kendisi veya işverenin, sağlık gözetimi sonuçlarının yeniden değerlendirilmesi hakkı ile çalışanların kendilerine ait sağlık gözetimi sonuçlarına ait bilgilerini alma hakkı bulunmaktadır.

Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartları;

Gebe Çalışanın Muayene İzni

Gebe çalışanlara gebelikleri süresince, periyodik kontrolleri için ücretli izin verilmelidir.

Emziren Çalışanın Çalıştırılması

Emziren çalışanların, doğum izninin bitiminde ve işe başlamalarından önce, çalışmalarına engel durumları olmadığının raporla belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılmamaktadır.

Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik içerisinde;

- “Gebe, Yeni Doğum Yapmış veya Emziren Çalışanın Sağlık ve Güvenliği İçin Tehlikeli Sayılan Faktörlere Yönelik Alınacak Önlemler” başlığında, “Genel Önlemler”in yanı sıra şok ve titreşim, gürültü, iyonize radyasyon, iyonize olmayan radyasyon, soğuk, sıcak ve yüksek basınca ilişkin fiziksel etkenler, biyolojik etkenler, kimyasal etkenler ve çalışma koşullarını içeren “Özel Önlemler” e de yer verilmektedir (Ek-8).
- “Gebe, Yeni Doğum Yapmış veya Emziren Çalışanların Özellikle Çalıştırılmayacağı İşler ve İşyerleri İle Burada Bulunabilecek Önemli Risk Faktörlerini Belirten Tablo”da iş yerleri ve yapılan işler ile burada bulunabilecek biyolojik etkenlere yer verilmektedir (Ek-9).
- “Gebe Çalışanların Sağlığını İzleme Formu”nda “Gebelikte karşılaşılan sağlık problemleri” ile “İş yerinde çalışanı etkileyen hal ve durumlar”a yer verilmektedir (Ek-10).

Maden İş Yerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği; Sağlık Gözetimi

- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 15 inci maddesi hükümlerine uygun olarak çalışanların, yapmakta oldukları işlerde işe girişlerinde ve işin devamı süresince periyodik olarak maruz kaldıkları sağlık ve güvenlik risklerine uygun olarak sağlık gözetimine tabi tutulması sağlanmalıdır.

Asbestle Çalışmalarda; Sağlık Gözetimi

Çalışanlar aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulmalıdır.

Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik kapsamındaki işleri ilk defa yapacak çalışanın, önce işyeri hekimi tarafından genel sağlık durumu değerlendirilmeli ve Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik’te belirtildiği şekilde özellikle solunum sistemi muayeneleri başta olmak üzere genel sistemik fizik muayene ile diğer tetkik ve kontrolleri gerçekleştirilmelidir (Ek-11). İşyeri hekimi, risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarını dikkate alarak çalışanların sağlık durumlarını değerlendirmeli ve değerlendirme sonucuna göre akciğer radyografilerini uygun sürelerle tekrarlamalıdır, bu süre 2 yılı aşmamalıdır. Çalışanın ve/veya işverenin sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkı bulunmaktadır.

Sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekimi; muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın asbeste maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirleyerek

işverene önerilerde bulunmalı, çalışanlara maruziyetin sona ermesinden sonra yapılması gereken sağlık değerlendirmeleri ile ilgili bilgi vermeli, maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirlemelidir.

Tozla Mücadele

Tozla Mücadele Yönetmeliği ve bu Yönetmeliğe dayanılarak “Tozla Mücadele İle İlgili Uygulamalara İlişkin Tebliğ” hazırlanmış ve bu tebliğ içerisinde pnömokonyoz okuyucu eğitimi, akciğer radyografilerinin teknik kalitesi, görüntülenmesi, okuyucu sayısı, rapor ve rapor sonuçları ile kayıtların saklanma süresi, sonuçların işverene gönderilmesi ile ilgili hususlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Tozla Mücadelede Sağlık Gözetimi

Tozla Mücadele Yönetmeliği kapsamına giren iş yerlerinde çalışan ve çalışacak kişilerin yapılacak sağlık gözetiminde aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

Çalışanların sağlık gözetimi; risk değerlendirmesi, aralıklarla yapılan toz ölçüm sonuçları ve tozun cinsi dikkate alınarak işyeri hekimince belirlenen sıklıkta tekrarlanmalı ve her çalışan için sağlık kaydı tutulmalıdır. Muayeneler İşe Giriş / Periyodik Muayene Formu örneğine uygun gerçekleştirilmelidir. Pnömokonyoz yönünden yapılan periyodik sağlık muayeneleri Ek-12’de verilen “Pnömokonyoz Tanı Şeması” dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir.

Çalışanın veya işverenin sağlık muayenesi ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkı bulunmaktadır.

İşyeri hekimi, muayene ve tetkik sonuçlarına göre, çalışanın toza maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dâhil, her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirleyerek işverene tavsiyelerde bulunmalıdır.

İşyeri hekimi, çalışanın maruziyetinin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmesi ile ilgili bilgi vermeli ve maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirlemelidir.

Akciğer Radyografisi ve Pnömokonyoz Yönünden Değerlendirme Süreci

Tozla Mücadele Yönetmeliği kapsamına giren iş yerlerinde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 15’inci maddesinde belirtilen durumlarda ve pnömokonyoz yapan tozlara maruz kalan çalışanlar için, işyeri hekimince belirlenen sıklıkta, ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografileri çekilmelidir.

Asbest ve türleri, kuvars içeren tozların bulunabileceği iş yerlerinde; risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçları ile çalışanların sağlık durumları dikkate alınarak hangi sıklıkta standart akciğer radyografilerinin çekileceği işyeri hekimince belirlenmektedir.

Tozla Mücadele Yönetmeliği kapsamına giren asbest ve türleri, kuvars içeren tozlar hariç diğer tozların bulunduğu iş yerlerinde çalışanların ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografi Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografisi işyeri hekimi tarafından maruz kalınan tozun özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilmekte, ihtiyaç duyulması halinde ileri tetkik ve değerlendirme için, okuyucuya gönderilmektedir.

Akciğer Radyografisi Teknik Kalitesi

Akciğer radyografisinin teknik kalitesini değerlendirmek için derecelendirme kriterleri kullanılmaktadır. Bu kapsamda;

- 1.Derece: İyi kalitede olan radyografi,

- 2.Derece: Kabul edilebilir, pnömokonyoz radyografisi sınıflandırmasını bozması muhtemel teknik hatası olmayan radyografi,
- 3.Derece: Kabul edilebilir, bazı teknik hataları olan fakat sınıflandırma amaçları için hala yeterli nitelikte olan radyografi,
- 4.Derece: Sınıflandırma amaçları için kabul edilemez olan radyografiyi tanımlamaktadır.

Çekilen akciğer radyografilerinin teknik kalitesi 1., 2., 3. derecelerden birinde olmalıdır. Eğer akciğer radyografisinin teknik kalitesi 1. derece değilse, teknik hatalar hakkında bir yorum yapılması gerekmektedir. Sınıflandırma için kabul edilemez olan 4. derecede çekilen akciğer radyografileri okuyucular tarafından değerlendirmeye alınmamalıdır. Okuyucuların, akciğer radyografilerinin teknik kalitesinin 4. derece olduğunu tespit etmesi durumunda, hazırladıkları nihai sonuç raporunda belirtmelidir. İşveren de nihai sonuç raporunda 4. derece olarak kendisine bildirilen akciğer radyografisine sahip çalışanların akciğer radyografilerini tekrar ettirmelidir.

Görüntüleme

Akciğer radyografisinin bulunacağı negataskop en az iki gözlü olması gerekmektedir ancak önerilen negataskop sınıflandırılacak radyografi ile ILO standart radyografiler arası kıyaslamaya olanak veren en az üç gözlü negataskopun kullanılmasıdır.

Sınıflandırılacak radyografilerin ve standart radyografilerin görüntülenebilmesi için negataskopların, okuyucunun çapı sadece bir milimetre olan opasiteleri görebilmesi amacıyla yaklaşık 250 milimetrelik bir mesafede olmalıdır ve gerekmesi halinde bu mesafe iki misline kadar çıkartılabilmektedir.

Radyografinin tümü değerlendirilmeli, değerlendirilecek radyografi ortaya, karşılaştırma için kullanılacak ILO standart radyografileri yanlara konulmalıdır. Diğer ILO standart radyografileride karşılaştırma için okuyucunun kolayca erişebileceği bir mesafede olmalıdır.

Dijital akciğer radyografilerinde rehberde yer verilen kriterlere ve standartlara uyularak okuma gerçekleştirilmelidir. Dijital akciğer radyografilerinin görüntüsünün incelenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılması işleminde, ILO'dan temin edilen, ILO standart radyografilerinin dijital görüntülerinin kullanılması gerekmektedir. Dijital akciğer radyografi görüntüleri, tanısal radyoloji için tasarlanmış medikal düz panel monitörlerde görüntülenmelidir. Diyagonal ekran, her görüntü için en az 21 inç (54 cm), maksimuma minimum aydınlatma oranı en az 50, maksimum en az 250 kandela/m, piksel aralığı 210 µm daha büyük olmayacak şekilde ve çözünürlük en az 2,5 çizgi çifti/mm olacak şekilde olmalıdır. Dijital akciğer radyografi görüntüsü ve ILO standart radyografilerinin dijital görüntüleri, eş zamanlı, aynı boyutlarda ve yan yana görüntülenmelidir. Dijital akciğer radyografilerinin arşivlemesinde, ILO Rehberinin "ILO sınıflandırmasının dijital göğüs radyografi görüntülerinin sınıflamada kullanımı" ile ilgili kriterleri sağlanmalıdır.

Görüntüleme yüzeyleri temiz ve aydınlatma yoğunluğu bütün yüzeylerde aynı olmalıdır.

Odadaki genel aydınlatma, doğrudan gün ışığı olmaksızın düşük düzeyde olmalıdır. Oda sessiz, rahat ve dikkat dağınık şeylerden uzak olmalı ve radyografi oturur pozisyonda okunmalıdır.

Okuyucu Sayısı, Rapor ve Rapor Sonuçları

Çalışanların pnömokonyoz yönünden akciğer radyografilerinin değerlendirilmesi işleminin en az iki okuyucu tarafından yapılması gerekmektedir. Okuyuculardan her biri, radyografilerin değerlendirmesini bağımsız olarak rehberde göre ayrı ayrı yapmalı, okuyucular arasında farklılık gösteren değerlendirme sonuçları, okuyucular tarafından birlikte değerlendirilmek suretiyle nihai değerlendirme sonuçları belirlenmeli, nihai değerlendirme sonuçları işverene yazılı olarak bildirilmelidir.

Pnömokonyoz yönünden sınıflandırma işlemini gerçekleştirecek okuyuculara ilişkin listeler, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü veya İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı (İSGÜM)'nın internet sayfasından³ temin edilebilmektedir.

Okuyucuların nihai değerlendirme sonuçlarına ilişkin rapor içerisinde Ek-13'te yer alan "İLO Uluslararası Pnömokonyoz Değerlendirme Kategorisi Çizelgesi"ne göre, kategori 0 olarak değerlendirilenlerin aralıklı muayenelerle takibi yapılmalı, kategori 1 ve üzeri olarak değerlendirilenlerin ise raporları, rapor sahibi ile birlikte, sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularına sevkini sağlanması için SGK İl Müdürlüğüne gönderilmelidir.

Yetkili sağlık hizmet sunucusu, düzenlediği raporların bir örneğini işverene iletmelidir, işveren yetkili sağlık hizmet sunucusunun, çalışanla ilgili düzenlediği raporda belirtilen hususları dikkate alarak uygun çalışma koşullarını sağlamalıdır.

Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Gerçekleştirilmesi

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yer alan iş yerleri çalışanlarının sağlık gözetimine yönelik, OSGB, İSGB ve ÇASMER tarafından gezici iş sağlığı aracı veya sabit tıbbi tetkik mekanlarında gerçekleştirilecek tıbbi tetkik sunumu hizmetlerinde, "Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümleri uygulanmaktadır.

Çalışanlara uygulanacak tıbbi tetkikler, İSGB, OSGB ve ÇASMER dışındaki Sağlık Bakanlığı tarafından yetkili sağlık hizmet sunucuları ve yetkili laboratuvarlar tarafından da gerçekleştirilebilmektedir.

"Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" kapsamında gerçekleştirilen tıbbi tetkikler, gezici iş sağlığı araçları ve/veya sabit tıbbi tetkik mekânları kullanılarak yapılmakta ve yalnızca çalışanların sağlık gözetimine yönelik tıbbi tetkikler gerçekleştirilebilmektedir.

Tıbbi Tetkikler

Tıbbi tetkikler, aşağıda verilen tetkikleri içermekte ve aşağıda verilen tıbbi tetkikler dışında kalan tıbbi tetkikler ile herhangi bir tedavi hizmeti gezici iş sağlığı araçları ve/veya sabit tıbbi tetkik mekânlarında verilememektedir.

- Posteroanterior (PA) akciğer radyografi çekimi
- İşitme testi
- Solunum fonksiyon testi (SFT)
- Çalışan sağlığı açısından alınması gerekli olan biyokimya, mikrobiyoloji, hematoloji ve toksikoloji testleri için numune (kan, idrar, gaita, burun ve boğaz sürüntüsü ve benzeri) alma hizmetleri
- 9/10/2013 tarihli ve 28790 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik"te belirtilen basit test ünitesi testleri
- Göz fonksiyonları ölçümü
- Elektrokardiyografi (EKG) çekimi

İzin

İl Sağlık Müdürlüğü tarafından gezici iş sağlığı aracı ve/veya sabit tıbbi tetkik mekânı izin belgesi verilmektedir.

³ Güncel Okuyucu listelerine "Hızlı Erişimler" başlığının altındaki "Pnömokonyoz Okuyucu Hekim Listesi" başlığından ulaşılabilmektedir. (<https://www.csgeb.gov.tr/iscgum/>, Erişim Tarihi:02.07.2026)

Anılan Yönetmelik kapsamında izin alınmayan konularda tıbbi tetkik gerçekleştirilemez.

Bahse konu tıbbi tetkiklerin her biri izin belgesinde ayrı ayrı belirtilmelidir.

Kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve belediyeler bünyesinde kurulan İSGB'lerin, kendi çalışanlarına hizmet vermek üzere bulundurdıkları gezici iş sağlığı araçları hariç olmak üzere İSGB'ler yalnızca sabit tıbbi tetkik mekânı kurabilmekte, gezici iş sağlığı aracı bulunduramamaktadır. Belediyelere ait şirketler, iktisadi teşebbüsler ve iştirakler bünyesinde kurulan İSGB'ler de gezici iş sağlığı aracı bulunduramamaktadır. İSGB'ler sadece kendi iş yeri bünyesindeki çalışanlara yönelik tıbbi tetkikleri gerçekleştirir.

OSGB ve ÇASMER'ler ile kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve belediyeler bünyesinde kurulan İSGB'ler dışında, hangi ad altında işletilirse işletilsin hiçbir sağlık hizmet sunucusu, gezici iş sağlığı aracı bulunduramamakta veya kullanamamaktadır.

OSGB ve ÇASMER'ler İSG-KÂTİP üzerinden tıbbi tetkik hizmeti sözleşmesi imzaladıkları iş yerlerinin çalışanlarına yönelik tıbbi tetkik hizmeti verebilmektedir.

Gezici iş sağlığı araçlarının ruhsatı ile tüm hak ve sorumlulukları sadece izin alan İSGB, OSGB veya ÇASMER'e; sabit tıbbi tetkik mekânlarının ruhsatı ile tüm hak ve sorumlulukları da sadece izin alan İSGB, OSGB veya ÇASMER'e aittir. Gezici iş sağlığı aracı veya sabit tıbbi tetkik mekânı ile bu araç veya mekanlarda bulunan her türlü ekipman hiçbir şart altında başka bir İSGB, OSGB veya ÇASMER'e tahsis edilememekte, kiralanamamakta veya buralarda çalışan personel, izin belgesinde belirtilen kuruluşun dışında istihdam edilememektedir.

Gezici iş sağlığı aracı hizmeti verecek olan OSGB, ÇASMER ve gezici iş sağlığı aracı bulundurmasına izin verilen İSGB'ler, ilgili müdürlüğe başvuru yaparak "Gezici İş Sağlığı Aracı İzin Belgesi" ve sorumlu işyeri hekimi veya hekimleri de dâhil olmak üzere çalıştıracakları tüm personel için "Çalışma İzin Belgesi"ni temin etmelidir. İzin belgesi olmadan gezici iş sağlığı aracı hizmeti sunulamamakta veya personel çalıştırılamamaktadır. Personelin kullanabileceği tıbbi cihaz veya cihazlar çalışma izin belgesinde belirtilmelidir. Çalışma izin belgesinde yer almayan tıbbi cihaz veya cihazlar personel tarafından kullanılamamaktadır. İzin belgelerinin birer örneği gezici iş sağlığı aracı içerisinde muhafaza edilmelidir.

Sabit tıbbi tetkik mekânı hizmeti sunmak isteyen İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler ilgili müdürlüğe başvuru yaparak "Sabit Tıbbi Tetkik Mekânı İzin Belgesi" ve sorumlu işyeri hekimi veya hekimleri de dâhil olmak üzere çalıştıracakları tüm personel için "Çalışma İzin Belgesi"ni temin etmelidir. İzin belgesi olmadan sabit tıbbi tetkik mekânı hizmeti sunulamamakta veya personel çalıştırılamamaktadır. Personelin kullanabileceği tıbbi cihaz veya cihazlar çalışma izin belgesinde belirtilmekte, çalışma izin belgesinde yer almayan tıbbi cihaz veya cihazlar personel tarafından kullanılamamaktadır. İzin belgelerinin birer örneği sabit tıbbi tetkik mekânı içerisinde muhafaza edilmelidir.

OSGB ve ÇASMER'ler ile kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve belediyeler bünyesinde kurulan İSGB'ler, bu maddede belirtilen hizmeti sunabilmek için her gezici iş sağlığı aracı başına asgari bir işyeri hekimini sorumlu olarak tayin etmelidir.

İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler sabit tıbbi tetkik mekanlarında belirtilen hizmeti sunabilmek için sabit tıbbi tetkik mekânına asgari bir işyeri hekimini sorumlu olarak tayin etmelidir.

Tıbbi Cihaz, Kalite ve Kalibrasyon

Gezici iş sağlığı aracı ve sabit tıbbi tetkik mekânında kullanılan bütün tıbbi cihazlar, Sağlık Bakanlığı Ürün Takip Sistemi'ne kaydedilmelidir.

Tüm tıbbi cihazların kalibrasyon işlemleri, "Tıbbi Cihazların Test, Kontrol ve Kalibrasyonu Hakkında Yönetmelik" hükümleri doğrultusunda yürütülmelidir. Gerçekleştirilen kalibrasyona ait kayıtlar tıbbi

cihazın bulunduğu yerde ve cihazın kullanım ömrü boyunca muhafaza edilmelidir. Cihazların ilgili standardında belirtilen sürelerle ve şartlara uygun olarak kalibrasyonu yapılmayan cihazlar kullanılamaz.

Gezici iş sağlığı aracı ve sabit tıbbi tetkik mekânında yapılan tetkiklerin kalitesi “Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te belirtilen kriterleri karşılamalıdır. Bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda ise iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı ile Sağlık Bakanlığı’nın ilgili mevzuatı uygulanır. İlgili İl Sağlık Müdürlüğü, yapılan tıbbi tetkikleri, mevzuatta yer alan kalite ve standartlara uygunluk yönünden de denetler.

Tıbbi Tetkik Talebi ve İşlemleri

Çalışanlara yönelik tıbbi tetkikler, çalışanın sigorta bildiriminin yapıldığı iş yerinde görevli işyeri hekiminin talebi doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Her çalışan için işyeri hekiminin talep ettiği tıbbi tetkikler, düzenlenen talep belgesinde ayrı ayrı belirtilmelidir.

Tıbbi tetkik hizmeti verilen iş yerine aynı OSGB veya ÇASMER tarafından işyeri hekimliği hizmeti de verilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak hizmet verilen iş yerinde işyeri hekimi görevlendirilmiş olması ve tıbbi tetkik istemini çalışanın işyeri hekiminin yapması zorunluluğu bulunmaktadır.

Tıbbi tetkik işlemini gerçekleştiren personele ait çalışma izin belgelerinin bir örneği, iş yerinin işyeri hekimine verilmelidir.

Gezici iş sağlığı aracı hizmeti veren OSGB ve ÇASMER’ler, hizmet vereceği işyeri ile hizmetin fiili olarak gerçekleşeceği tarihten en az yedi gün öncesinde İSG-KÂTİP üzerinden karşılıklı olarak onaylanmış gezici iş sağlığı aracı sözleşmesi düzenlemelidir. Sözleşmede aracın hangi günlerde ilgili iş yerinde olacağı belirtilmeli, tetkik işleminin planlanandan daha uzun veya daha kısa sürmesi halinde sözleşme derhal güncellenmelidir.

Sabit tıbbi tetkik mekânı hizmeti verecek olan OSGB veya ÇASMER, hizmet vereceği iş yeri ile hizmetin fiili olarak gerçekleşeceği tarihten en az bir gün öncesinde İSG-KÂTİP üzerinden karşılıklı olarak onaylanmış sabit tıbbi tetkik mekânı sözleşmesi düzenlemelidir.

Gezici iş sağlığı araçlarında ve sabit tıbbi tetkik mekanlarında yapılan tıbbi tetkiklerde, tetkiki yapılacak çalışanın kimlik doğrulama işleminin; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kabul edilen biyometrik yöntemlerle ve nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, evlenme cüzdanı veya pasaport belgelerinden biri ile yapılması zorunludur. Tetkiki yapılacak çalışanın kimliği doğrulanmadan tetkik işlemi gerçekleştirilememektedir.

Röntgen Görüntüleme Hizmetleri

Bütün PA akciğer radyografileri, tıbbi görüntüleme teknisyeni/teknikeri tarafından çekilmelidir.

Bütün PA akciğer radyografileri, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kalite ve standartlarına uygun olarak çekilmeli, PA akciğer radyografisinin radyolojik yönden raporlandırma işlemi yapılmayan durumlarda değerlendirilmesi işyeri hekimi tarafından gerçekleştirilmeli, iş yerinin işyeri hekimince talep edilmesi halinde PA akciğer radyografilerinin radyoloji yönünden raporlandırılması işlemi, radyoloji uzman hekimi tarafından yapılmalıdır. Pnömokonyoz yapan tozlara maruz kalan çalışanların PA akciğer radyografilerinin pnömokonyoz yönünden değerlendirme ve raporlandırma işlemleri ise ILO tarafından yayımlanan güncel rehber gereği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yetkilendirilmiş okuyucular tarafından gerçekleştirilmelidir.

Röntgen görüntüleme hizmeti verecek olan İSGB, OSGB veya ÇASMER aşağıda yer alan şartlara uymalıdır:

- Röntgen görüntüleme hizmetleri, 19/4/1937 tarihli ve 3153 sayılı Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanun ve ikincil mevzuata uygun yürütülmeli,
- Röntgen cihazının kalibrasyonu düzenli aralıklarla ilgili standartlar doğrultusunda yetkili servislerce yapılmalı, donanımı ve teknik özellikleri aşağıdaki gibi olmalıdır;
 - Röntgen cihazı, Sağlık Bakanlığı'nın sağlık bilgi sistemlerine entegre edilebilir olmalıdır. Mikrofilm cihazları ve filmi kullanılamaz.
 - Röntgen görüntüleme hizmeti verecek olan gezici iş sağlığı aracı ve/veya sabit tıbbi tetkik mekânına uygun teknik özellikte ve donanımda röntgen cihazı ve/veya sistemi kurulup, cihazın/sistemin detektör ve/veya kaset-ışın mesafesi ve röntgen çekimi asgari olarak mevcut standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmelidir.
 - Bilgisayarlı radyografi (CR) veya dijital radyografi (DR) tekniği kullanılmış tetkikler, dijital ortamda DICOM formatında (CD, hard disk veya taşınır bellekle) iş yerine teslim edilmeli, talep edilmesi halinde, en az 35x35 cm ebatlarındaki filme basılarak da verilmelidir.

İşitme Testi

İşitme testi; odyolog veya odyometrist tarafından gerçekleştirilmelidir.

İşitme testi sonuçları iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, iş yerinin işyeri hekiminin talebi halinde testin raporlandırılması işlemi ise kulak burun boğaz uzman hekimi tarafından yapılmalıdır.

İşitme testi hizmeti verecek olan İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler aşağıda yer alan şartlara uymalıdır:

- İşitme testi için sabit veya taşınabilir tarama odyometri cihazı kullanılmalı, testler sessiz kabinde yapılmalıdır. İşitme testi için otomatik veya manuel odyometre kullanılabilir. İşitme testi uygun yöntem ve çalışanın en düşük seviyedeki duyma kaybını bile tespit edebilecek ses düzeyleri kullanılarak yapılmalıdır. Sessiz kabin ve odyometrelerin kalibrasyonu, yetkili servislerce ilgili standartlar doğrultusunda düzenli aralıklarla yapılmalı, ölçüm sonuçlarının güvenilir olduğu kontrol edilmeli ve raporlanmalıdır. Ekipmana, kullanım sıklığına göre teknik ve hijyenik bakım yapılmalı ve kayıt altına alınmalıdır. İşitme testinin yapılacağı kabin, tarama testini yapacak olan tıbbi tetkik personelinin bulunacağı alan ve gerekli ekipmana ayrılmış olan alan toplamda en az dört metrekare olmalıdır. İşitme testinin yapılacağı oda veya kabinin içi ve çevresinde yeterli ısıtma, havalandırma ve aydınlatma ile uygun hijyen koşulları sağlanmalıdır.

Gezici iş sağlığı araçlarında kullanılan sessiz kabin, aracın dengesini bozmayacak ve trafik güvenliğini tehlikeye sokmayacak şekilde araç içinde sabitlenmeli, işitme testinin yapılacağı esnada aracın sabitlemesi yapılmalı ve motor kapalı tutulmalıdır. Gezici iş sağlığı araçlarında işitme testi yapılırken başka bir işlem yapılamamaktadır.

Solunum Fonksiyon Testi (SFT)

Solunum fonksiyon testleri, ilgili branştan tıbbi tetkik personeli tarafından gerçekleştirilmelidir.

Solunum fonksiyon testi sonuçları, iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, işyeri hekiminin talebi halinde testin raporlandırılma işlemleri ise göğüs hastalıkları uzman hekimi tarafından gerçekleştirilmelidir.

Solunum fonksiyon testleri ilgili standarda uygun olarak yapılmalı, solunum fonksiyon cihazının kalibrasyonu düzenli aralıklarla ilgili standartlar doğrultusunda yetkili servislerce yapılmalı, ekipmana, kullanım sıklığına göre günlük veya haftalık olarak teknik ve hijyenik bakım yapılmalı ve kayıt altına alınmalıdır.

Göz Fonksiyonları Ölçümleri

Göz fonksiyon ölçümlerini ilgili branştan tıbbi tetkik personeli yapmalıdır.

Göz fonksiyon ölçüm sonuçları iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, işyeri hekiminin talebi halinde ölçüm sonuçlarının raporlandırılması işlemi göz hastalıkları uzman hekimi tarafından gerçekleştirilmelidir.

Gezici iş sağlığı araçları ve/veya sabit tıbbi tetkik mekânlarında; göz içi basıncı, göz kırılma kusurları ölçümü, kornea çapı ölçümü, kornea kalınlığı ölçümü yapan cihazlar ile ilgili standartlara uygun olarak ölçüm yapılabilmektedir.

Cihazların kalibrasyonu düzenli aralıklarla ilgili standartlar doğrultusunda yetkili servislerce yapılmalıdır.

Elektrokardiyografi (EKG) Çekimi

EKG çekimi, ilgili standarda uygun olarak gerçekleştirilmeli, EKG cihazının kalibrasyonu düzenli aralıklarla ilgili standartlar doğrultusunda yetkili servislerce yapılmalı, EKG çekimini, ilgili branştan tıbbi tetkik personeli gerçekleştirmelidir.

EKG testi sonuçları iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, işyeri hekiminin talebi halinde ölçüm sonuçlarının raporlandırılması kardiyoloji uzman hekimi tarafından gerçekleştirilmelidir.

Numune Alma ve Laboratuvar Tetkikleri

Numune alma hizmeti veren İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler, sabit tıbbi tetkik mekânı ve/veya gezici iş sağlığı araçlarında, çalışanların sağlık gözetimi amacıyla yapılması gereken biyokimya, hematoloji, mikrobiyoloji ve toksikoloji testleri için gerekli olan numuneleri alabilmektedir. Ancak ortak sağlık ve güvenlik birimleri, işyeri sağlık ve güvenlik birimleri ve çalışan sağlığı merkezleri ile gezici iş sağlığı araçları tarafından iş sağlığı ve güvenliğine yönelik testler haricinde hiçbir biyolojik materyal alınamamakta ve çalışılmamaktadır.

İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler, "Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre bünyelerinde basit test ünitesi kurabilmektedir. Anılan Yönetmelik hükümlerine göre "Basit test ünitesi", kendi hastalarına yönelik sağlık hizmeti sunan ayakta teşhis ve tedavi yapılan kuruluşlar ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde, işyeri sağlık ve güvenlik birimlerinde, çalışan sağlığı merkezlerinde ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Bakanlık tarafından kullanılan gezici iş sağlığı araçlarında bu rehberin Ek-14'ünde belirtilen testlerin çalışılabildiği üniteyi ifade etmektedir.

Tıbbi tetkikler ayrıca Sağlık Bakanlığı'nca ruhsatlandırılmış tıbbi laboratuvarlarda da yaptırabilmektedir.

Numune alma işlemi, ilgili branştan tıbbi tetkik personeli tarafından gerçekleştirilmelidir.

Test sonuçları hizmet alan iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik'e göre uzman/uzman hekim tarafından raporlanması gereken testlerin sonuçları Sağlık Bakanlığı'nca ruhsatlandırılmış tıbbi laboratuvarlarda görev yapan ilgili uzman/uzman hekim tarafından raporlanmalıdır.

Numune alma ve laboratuvar tetkikleri hizmeti verecek olan İSGB, OSGB ve ÇASMER'ler aşağıda yer alan şartlara uymalıdır:

- Laboratuvar tetkikleri için numune alımı "Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilmeli, numunelerden santrifüj edilmesi gerekenlerin santrifüj işlemi taşınma öncesinde tamamlanmalı, numunelerin uygun sıcaklıkta taşınması sağlanmalı, numunelerin taşınma sırasında zarar görmesini engelleyecek nitelikte taşıma kapları bulundurulmalıdır. Taşınması esnasında soğuk zincir gerektiren

numuneler, uygun numune taşıma kaplarında ve buzdolabına konularak taşınmalıdır. Taşıma sırasındaki sıcaklık takip edilerek kayıt altına alınmalı, bu işlemler gezici iş sağlığı aracı veya sabit tıbbi tetkik mekânından sorumlu işyeri hekiminin kontrolünde gerçekleştirilmelidir. Numuneler; numunenin kime ait olduğu, kim tarafından alındığı, numune alınma, laboratuvar teslim ve işlem saati ile bunların tarihi, numune türü gibi bilgilerle etiketlenilerek kimliklendirilmeli ve kayıt altına alınmalıdır.

Tıbbi Tetkik Sonuçları ve Değerlendirme

Gerçekleştirilen tıbbi tetkiklerin sonuçları veya raporları en geç 20 gün içinde iş yerinin işyeri hekimi ile paylaşılmalıdır.

İşyeri hekiminin talep belgesi, hekim tarafından konulan ön tanı veya kesin tanımlar ve yapılan tıbbi tetkiklerin sonuçları veya raporları hizmet veren kurum veya kuruluş tarafından e-Nabız'da, radyolojik tetkiklere ait görüntü ve sonuçlar Teletıp'ta kayıt altına alınmalıdır.

Tıbbi tetkik sonuçları iş yerinin işyeri hekimi tarafından değerlendirilmeli, şüpheli durumlarda, kararsız kalındığında veya uzman hekim görüşüne ihtiyaç duyulduğunda uzman hekim desteği alınmalıdır. Meslek hastalığı şüphesi taşıyan çalışanlar, ileri tetkik ve değerlendirme için iş yerinin işyeri hekimi tarafından meslek hastalığı tanısı koymaya yetkili sağlık hizmet sunucusuna sevk edilmelidir.

Kayıt

“Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” kapsamında yürütülen çalışmaların tamamı kayıt altına alınmalı, mevzuatına uygun olarak arşivlenmelidir.

Tıbbi Atıklar

Tıbbi atıklarla ilgili iş ve işlemler “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği”ne uygun olarak gerçekleştirilmelidir.

Veriler

Yapılan tıbbi tetkikler nedeniyle elde edilen tüm kişisel verilere ilişkin işlemler, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 21/6/2019 tarihli ve 30808 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun gerçekleştirilmelidir.

Denetim

Denetim yetkisi, izin belgesinin düzenlendiği ilin İl Sağlık Müdürlüğündedir. Ancak başka illerde tespit edilen gezici iş sağlığı araçları için aracın bulunduğu ilin İl Sağlık Müdürlüğü de denetim yapmaya yetkilidir. Gerekli görülmesi hâlinde denetimler İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü veya Sağlık Bakanlığı tarafından da re’sen yapılabilir.

Kaynaklar

1. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı Resmî Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 22.07.2025
2. İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik (20.07.2013 tarih ve 28713 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18615&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 22.07.2025.
3. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği (29.12.2012 tarih ve 28512 sayılı Resmî Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16924&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 23.12.2024.
4. Tozla Mücadele ile İlgili Uygulamalara İlişkin Tebliğ (02.10.2014 tarih ve 29137 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20094&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
5. Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (07.04.2004 tarih ve 25426 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6252&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
6. Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik, (24.07.2013 tarihli ve 28717 sayılı Resmî Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18628&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
7. Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (06.04.2004 tarihli ve 25425 sayılı Resmî Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5457&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
8. İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği (06.04.2004 tarihli ve 25425 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6249&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
9. Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (16.04.2013 tarihli ve 28620 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=17288&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
10. Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği (24.07.2013 tarihli ve 28717 sayılı Resmi Gazete),<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18627&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
11. İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği (25.04.2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18318&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
12. Geçici Veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı Ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik (23.08.2013 tarihli ve 28744 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18763&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
13. Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (22.08.2013 tarihli ve 28743 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18759&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
14. Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik ("15.06.2013 tarihli ve 28678 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18485&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
15. Çalışanların Gürültü İle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (28.07.2013 tarihli ve 28721 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18647&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
16. Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (16.04.2013 tarihli ve 28620 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=17288&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
17. Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (12.08.2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18709&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
18. Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (06.08.2013 tarihli ve 28730 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18695&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
19. Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik (16.08.2013 tarihli ve 28737 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18728&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
20. Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği (19.09.2013 tarihli ve 28770 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18858&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
21. Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (25.01.2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=17050&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.09.2025.
22. Tozla Mücadele Yönetmeliği (05.11.2013 tarih ve 28812 sayılı Resmi Gazete), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18989&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.09.2025.
23. "Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik" (24.10.2025 tarih ve 33057 sayılı Resmi Gazete),<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=42668&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim tarihi: 08.12.2025.

Ek:
Ek-1

İŞE GİRİŞ / PERİYODİK MUAYENE FORMU

İŞYERİNİN :

Unvanı:
SGK Sicil No:
Adresi:
Tel No:
Faks No:
E-posta:

İşe giriş/periodydik muayene olmayı kabul ettiğimi ve muayene sırasında
verdiğim bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu beyan ederim.

Çalışanın Adı Soyadı
İMZA

Fotoğraf

ÇALIŞANIN :

Adı ve Soyadı:
T.C.Kimlik No:
Doğum Yeri ve Tarihi:
Cinsiyeti:
Eğitim Durumu:
Medeni Durumu: Çocuk Sayısı:
Ev Adresi:
Tel No:
Mesleği:
Yaptığı iş (Ayrıntılı olarak tanımlanacaktır) :

Çalıştığı bölüm:
Daha önce çalıştığı yerler (Bugünden geçmişe doğru):
İşkolu : Yaptığı iş: Giriş-çıkış tarihi:
1.
2.
3.

Özgeçmişi :

Kan grubu:
Konjenital/kronik hastalık:
Bağışıklama:
- Tetanoz:
- Hepatit:
- Diğer:

Soy geçmişi:

Anne : Baba: Kardeş : Çocuk:

TIBBİ ANAMNEZ :

1. Aşağıdaki yakınmalardan herhangi birini yaşadınız mı?

Hayır

Evet

- Balgamlı öksürük
- Nefes darlığı
- Göğüs ağrısı
- Çarpıntı
- Sırt ağrısı

- İshal veya kabızlık

- Eklemelerde ağrı

2. Aşağıdaki hastalıklardan herhangi biri için teşhis konuldu mu?

Hayır

Evet

- Kalp hastalığı

- Şeker hastalığı

- Böbrek rahatsızlığı

- Sarılık

- Mide veya on iki parmak ülseri

- İşitme kaybı

- Görme bozukluğu

- Sinir sistemi hastalığı

- Deri hastalığı

- Besin zehirlenmesi

3. Hastanede yattınız mı?

Hayır

Evet ise tanı.....

4. Ameliyat oldunuz mu?

Hayır

Evet ise neden?.....

5. İş kazası geçirdiniz mi?

Hayır

Evet ise ne oldu?.....

6. Meslek hastalıkları şüphesi ile ilgili tetkik veya muayeneye tabi tutuldunuz mu?

Hayır

Evet ise sonuç.....

7. Maluliyet aldınız mı?

Hayır

Evet ise nedeni ve oranı.....

8. Şu anda herhangi bir tedavi görüyor musunuz?

Hayır

Evet ise nedir?.....

9. Sigara içiyor musunuz?

Hayır

Bırakmışay/yıl önceay/yıl içmişadet/gün içmiş

Evetyıldıradet/gün

10. Alkol alıyor musunuz?

Hayır

Bırakmışyıl önceyıl içmişsıklıkla içmiş

Evetyıldırsıklıkla

FİZİK MUAYENE SONUÇLARI :

a) Duyu organları.

- Göz

- Kulak-Burun-Boğaz

- Deri

b) Kardiyovasküler sistem muayenesi.

c) Solunum sistemi muayenesi.

ç) Sindirim sistemi muayenesi.

d) Ürogenital sistem muayenesi.

e) Kas-iskelet sistemi muayenesi.

f) Nörolojik muayene.

g) Psikiyatrik muayene.

ğ) Diğer.

-TA: / mmHg

-Nb: / dk.

-Boy: Kilo:

Vücut Kitle İndeksi:

LABORATUVAR BULGULARI :

a) Biyolojik analizler.

- Kan

- İdrar

b) Radyolojik analizler.

c) Fizyolojik analizler.

- Odyometre

- SFT

ç) Psikolojik testler.

d) Diğer.

KANAAT VE SONUÇ* :

- 1-işinde bedenen ve ruhen
çalışmaya elverişlidir.
- 2- şartıyla çalışmaya elverişlidir.

...../...../.....

(*Yapılan muayene sonucunda çalışanın gece veya vardiyalı çalışma koşullarında çalışıp çalışamayacağı ile vücut sağlığını ve bütünlüğünü tamamlayıcı uygun alet teçhizat vs... bulunması durumunda çalışan için bu koşullarla çalışmaya elverişli olup olmadığı kanaati belirtilecektir.)

İMZA

Adı ve Soyadı:

Diploma Tarih ve No:

İşyeri Hekimliği Belgesi Tarih ve No:

Ek-2

YILLIK DEĞERLENDİRME RAPORU**İşyerinin:**

Unvanı:

SGK Sicil No:

Adresi:

Tel ve Faks No:

E-posta:

İşkolu:

Çalışan sayısı: Erkek: Kadın: Genç: Çocuk: Toplam:

Sıra No.	Yapılan çalışmalar	Tarih	Yapan Kişi ve Unvanı	Tekrar Sayısı	Kullanılan Yöntem	Sonuç ve Yorum
1	Risk değerlendirmesi					
2	Ortam ölçümleri					
3	İşe giriş muayeneleri					
4	Periyodik muayeneler					
5	Radyolojik analizler					
6	Biyolojik analizler					
7	Toksikolojik analizler					
8	Fizyolojik testler					
9	Psikolojik testler					
10	Eğitim çalışmaları					
11	Diğer çalışmalar					

Tarih

İş Güvenliği Uzmanı
İmza

İşveren
İmza

İşyeri Hekimi
İmza

Ek-3

Çalışanların Sağlık Gözetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

(Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, EK–IV)

- 1- Biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların sağlık gözetiminden sorumlu olan işyeri hekimi, çalışanların sağlık durumlarını ve maruziyet koşullarını bilmelidir.
- 2- Çalışanların sağlık gözetimi, işyeri hekimliğinin uygulama ve prensiplerine uygun olarak yürütülmeli ve aşağıdaki önlemleri içermelidir:
 - Çalışanların mesleki ve tıbbi özgeçmişleri ile ilgili kayıtlarının tutulması,
 - Çalışanların kişisel sağlık durumunun değerlendirilmesi,
 - Uygun ise, erken ve geri dönüşü olan etkilerin saptanmasının yanı sıra biyolojik ölçümleme.
- 3- Sağlık gözetimi yapılırken, her çalışan için, işyeri hekimliğinde ulaşılabilen son bilgiler ışığında, konu ile ilgili daha ileri testler yapılmasına karar verilebilir.

Ek-4

Koruyucu Aşı Uygulama Kılavuzu

(Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, EK–VII)

Aşağıdaki hususlar, koruyucu aşılanmanın uygulanmasında hesaba katılacaktır.

- Biyolojik etkenlere maruz kalanlar, etkene karşı etkili bir aşı varsa aşılanacaktır.
- Aşılama, ilgili mevzuat ve uygulamalara uygun yürütülecektir. Çalışanlar, aşılanmanın ve aşılanmamanın sakıncaları ve yararları hakkında bilgilendirilecektir.
- Aşılama bedeli çalışana yüklenmeyecektir.
- İstendiğinde yetkililere gösterilmek üzere, ilgili her çalışan için bir aşılama belgesi düzenlenecektir.

Ek-5

Maruziyet Eylem Değerleri ve Maruziyet Sınır Değerleri

- Çalışanların Gürültü İle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik'in uygulanması bakımından, maruziyet eylem değerleri ve maruziyet sınır değerleri aşağıda verilmiştir:
 - En düşük maruziyet eylem değerleri : (LEX, 8saat) = 80 dB(A) veya (Ptepe) = 112 Pa [135 dB(C) re. 20 µPa] (20 µPa referans alındığında 135 dB (C) olarak hesaplanan değer).
 - En yüksek maruziyet eylem değerleri: (LEX, 8saat) = 85 dB(A) veya (Ptepe) = 140 Pa [137 dB(C) re. 20 µPa].
 - Maruziyet sınır değerleri: (LEX, 8saat) = 87 dB(A) veya (Ptepe) = 200 Pa [140 dB(C) re. 20 µPa].
- Maruziyet sınır değerleri uygulanırken, çalışanların maruziyetinin tespitinde, çalışanın kullandığı kişisel kulak koruyucu donanımların koruyucu etkisi de dikkate alınır.
- Maruziyet eylem değerlerinde kulak koruyucularının etkisi dikkate alınmaz.
- Günlük gürültü maruziyetinin günden güne belirgin şekilde farklılık gösterdiğinin kesin olarak tespit edildiği işlerde, maruziyet sınır değerleri ile maruziyet eylem değerlerinin uygulanmasında günlük gürültü maruziyet düzeyi yerine, haftalık gürültü maruziyet düzeyi kullanılabilir. Bu işlerde;
 - Yeterli ölçümle tespit edilen haftalık gürültü maruziyet düzeyi, 87 dB(A) maruziyet sınır değerini aşamaz.
 - Bu işlerle ilgili risklerin en aza indirilmesi için uygun tedbirler alınır.

Ek-6

Biyolojik Sınır Değerler ve Sağlık Gözetimi Önlemleri

(Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Ek – 2)

1. Kurşun ve iyonik kurşun bileşikleri
 - 1.1. Biyolojik izleme, absorpsiyon spektrometri veya eşdeğer sonucu veren bir başka metod kullanılarak, kanda kurşun seviyesinin (PbB) ölçümünü de kapsar.

Bağlayıcı biyolojik sınır değer: 70 µg Pb/100 ml kan.
 - 1.2. Aşağıdaki durumlarda tıbbi gözetim yapılır:
 - 1.2.1. Havadaki kurşunun, haftada 40 saat çalışma süresine göre hesaplanmış, zaman ağırlıklı ortalama konsantrasyonu 0.075 mg/m3 ten fazla ise,
 - 1.2.2. Çalışanlardan herhangi birinin kanındaki kurşun seviyesi 40 µg Pb/100 ml kandan fazla ise.

Ek-7

Çalışanların Sağlık Gözetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar:

(Kanserojen Veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Ek-3)

1. Kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalan çalışanların sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli, çalışanların sağlık durumlarını ve maruziyet koşullarını bilmelidir.
2. Çalışanların sağlık gözetimi, 6331 sayılı Kanunun 15 inci maddesi hükümlerine uygun olarak yürütülmeli ve aşağıdaki hususları içermelidir:
 - a) Çalışanların mesleki ve tıbbi öz geçmişleri ile ilgili kayıtların tutulması.
 - b) Çalışanların sağlık muayenelerinin yapılması.
 - c) Çalışanlarda, ilk ve geri döndürülebilir etkilerinin tespitinin yanı sıra mümkün olduğu hallerde biyolojik izlemenin yapılması.
 - d) Sağlık gözetimi kapsamında, çalışanlara iş sağlığı alanında en son geliştirilen testlerin uygulanması.

Ek-8

Gebe, Yeni Doğum Yapmış veya Emziren Çalışanın Sağlık ve Güvenliği İçin Tehlikeli Sayılan Faktörlere Yönelik Alınacak Önlemler

(Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, Ek-I)

Genel önlemler

a) Fiziksel ve zihinsel yorgunluk ile ilgili olarak; gebe veya emziren çalışanın çalışma saatleri ve ara dinlenmeleri geçici olarak yeniden düzenlenir, söz konusu çalışanların çalışma saatlerinin gece süresine ve gebe çalışanların çalışmalarının günün erken saatlerine rastlamaması için gereken önlemler alınır.

b) Duruş problemleri ile ilgili olarak; çalışma mahalli ve çalışma düzeni, gebe veya emziren çalışanların duruş problemlerini ve kaza riskini azaltacak şekilde yeniden düzenlenir, mümkün olduğu durumlarda oturarak çalışmaları sağlanır. Gebeliğin durumuna göre yorgunluğun ve diğer duruş problemlerinin azaltılması veya ortadan kaldırılması için dinlenme araları ihtiyaca göre daha sık ve uzun olarak düzenlenir.

c) Yüksekte çalışmalarda, gebe çalışanın çalışma yerlerinin platform, merdiven gibi yüksek ve düşme tehlikesi olan yerlerde olmaması için gerekli düzenlemeler yapılır.

ç) Çalışma saatleri ve çalışma hızı ile ilgili olarak; çalışma hızının, saatlerinin ve işteki yoğunluğun çalışanın önerileri dikkate alınarak mümkün olduğunca uygun hale getirilmesi için gerekli şartlar sağlanır.

d) Gebe veya yeni doğum yapmış çalışanın yalnız çalıştırılmaması esastır. Ancak zorunluluk halinde gebe veya yeni doğum yapmış çalışanın yalnız çalıştırılması gerektiğinde işyerinde bulunan diğer çalışanlarla kolayca iletişim sağlayabilmeleri için gerekli önlemler alınır. Ayrıca çalışanın uygun tıbbi ve diğer destekleri alabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılır, acil yardım prosedürlerinde bu durum göz önüne alınır.

e) İş stresi ile ilgili olarak; gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanı, çalışma koşulları, çalışma saatleri, müşterilerle ve üçüncü kişilerle ilişkiler, iş yükü, işini kaybetme korkusu gibi stres faktörlerine yönelik koruyucu önlemler alınır. Düşük veya ölü doğum yapmış veya doğumdan sonra bebeğini kaybetmiş çalışanı stresten korumak için itina gösterilir.

f) Gebe çalışanın, ayakta çalışması gereken işlerde, mümkün olan durumlarda oturması sağlanır, sürekli oturarak veya sürekli ayakta çalışması engellenir, çalışmanın böyle düzenlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda dinlenme araları artırılır, hamileliğin gelişimine göre gerekli önlemler alınır.

g) Dinlenme ve diğer iyileştirici olanakların sağlanması ile ilgili olarak; gebe çalışanın sigarasız ve dumanlı bir ortamda gerekli aralıklarla oturarak veya rahatça uzanacak şekilde fiziksel ve zihinsel olarak dinlenmesini sağlayacak şartlar temin edilir. Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın sık tuvalete gitme ihtiyacı göz önüne alınarak uzun süreli çalışmalar ve ekip çalışmaları bu gereksinime uygun olarak düzenlenir, ayrıca enfeksiyon ve diğer hastalıklara karşı gerekli hijyen şartları sağlanır. Gebe veya emziren çalışanın, kişisel ihtiyaçları göz önüne alınarak, beslenme molasının, temiz içme suyu temininin ve diğer ihtiyaçlarının kendileriyle de istişare edilerek karşılanması sağlanır.

Alınacak önlemler, çalışanların yaptıkları işle bağlantılı hareketleri, duruşları, zihinsel ve bedensel yorgunluğu da kapsar.

Özel önlemler

a) Fiziksel etkenler:

1) Şok ve titreşim: Gebe çalışanın, ani darbelere, sarsıntıya, uzun süreli titreşime maruz kalacağı işlerde ve iş makinelerinde çalıştırılmaları yasaktır. Vücudun alt kısmını, özellikle karın bölgesini etkileyen düşük frekanslı uzun süreli titreşime ve sürekli sarsıntıya maruziyeti önleyecek tedbirler alınır.

2) Gürültü: Gebe çalışanın çalıştığı yerdeki gürültü seviyesinin, en düşük maruziyet etkin değeri olan 80 dB(A) yı geçmemesi sağlanır. Eğer gürültü seviyesi düşürülemiyorsa çalışanın yeri değiştirilir. Limitleri aşan gürültülü ortamda gebe çalışanların kişisel koruyucu donanım kullanarak dahi çalıştırılmaları yasaktır.

3) İyonize radyasyon: Gebe veya emziren çalışanlar iyonize radyasyon kaynaklarının bulunduğu ve radyasyonla kirlenmiş olan yerlerde ve işlerde çalıştırılmaz. Bu gibi yerlere girmemesi uyarı levhaları ile belirtilir.

4) İyonize olmayan radyasyon: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanların iyonize olmayan radyasyon kaynaklarından etkilenmesini önleyecek tedbirler alınır.

5) Soğuk, sıcak ve yüksek basınç: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanların yaptığı işin niteliği göz önünde bulundurularak çalıştığı yerlerin sıcaklığının ve basıncının sağlık ve güvenlik riski yaratmayacak düzeyde olması sağlanır.

b) Biyolojik etkenler: Gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın, 15/6/2013 tarihli ve 28678 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik’te tanımlanan grup 2, grup 3 ve grup 4 biyolojik etkenlerin risk teşkil ettiği yerlerde ve işlerde çalıştırılmaları yasaktır. Ancak çalışanın bağışıklığı varsa durum değerlendirilmesi yapılarak çalışmasına izin verilebilir.

c) Kimyasal etkenler: Kanserojen, mutajen, çok toksik, toksik, zararlı, alerjik, üreme için toksik ve emzirilen çocuğa zararlı olabilen kimyasalların üretildiği, işlendiği, kullanıldığı işlerde gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın çalıştırılması esas olarak yasaktır. Ancak, çalışanın çalıştırılmasında zorunluluk varsa ve teknik olarak bu maddeler daha az zararlı olanlarla değiştirilemiyorsa, gebe çalışan, mutajen ve üreme için toksik maddelerle, emziren ve yeni doğum yapmış çalışan, emzirilen çocuğa zararlı olabilen kimyasalların dışındaki maddelerle, ancak her türlü önlem alınarak ve sağlık durumları ile maruziyet düzeyleri sürekli kontrol altında tutularak çalıştırılabilir.

ç) Çalışma koşulları:

1) Gebe veya emziren çalışanların kendilerinin ve bebeklerinin sağlığını olumsuz etkileyecek şekilde elle taşıma, yükleme ve araçsız taşıma işlerinde çalıştırılmaları yasaktır. Bu tür işlerde risk değerlendirmesi yapılır, gerektiğinde iş değişikliği sağlanır.

2) Kişisel koruyucu donanımlar gebe veya emziren çalışanı tam koruyacak şekilde vücuduna uygun olmalı, bu kişilerin hareketlerine engel olmamalı ve vücut ölçüleri değiştikçe yenileri temin edilir. Uygun koruyucu sağlanmadığı durumlarda çalışan bu işlerde çalıştırılmaz.

Not: Yukarıda geçen kimyasal, tehlikeli kimyasal maddeler, kanserojen maddeler, mutajen maddeler, çok toksik maddeler, toksik maddeler, zararlı maddeler, alerjik maddeler, üreme için toksik maddeler kavramların tanımı 12/8/2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte belirtildiği şekildedir.

Ek-9

Gebe, Yeni Doğum Yapmış veya Emziren Çalışanların Özellikle Çalıştırılmayacağı İşler ve İşyerleri ile Burada Bulunabilecek Önemli Risk Faktörlerini Belirten Tablo

(Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, Ek-II)

İşler ve işyerleri	Biyolojik Etkenler
A) a) İnsanın dış ve sağlık tedavisinin yapıldığı hizmet birimlerinin yanı sıra acil ve kurtarma hizmetleri,	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV)
b) Çocuklara özel hastane ve koğuşlar	Bordetella Pertussis Cornebacterium Diphthiae Hepatitis-A virus (HAV) Measles virus Mumps virus Rubivirus Varicella Zoster virus (VZV)
c) Enfeksiyon koğuşları ve feçes laboratuvarları	Hepatit A virus (HAV)
d) Tüberküloz hastaneleri ve diğer göğüs hastalıkları hastaneleri veya koğuşları	Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis
e) Patoloji departmanları (otopsi, ölüm sonrası muayene yerleri)	Hepatit-D virus (HDV) Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis

B) a) Kan ürünlerini içeren ilaç ve tıbbi üretim işleri	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV)
b) Sütun 2 de belirtilen biyolojik etkenlerden birini içeren aktivitelerin olması durumu	Hepatit B-virus (HBV) Hepatit C-virus (HCV) Bordetella Pertussis Corynebacterium Diphthiae Tick-born Encephalitis (CEE) virus Hepatit A virus (HAV) Hepatit-D virus (HDV) Measles virus Mumps virus Mycobacterium tuberculosis Mycobacterium Bovis Rubivirus Rabies virus Varicella Zoster virus (VZV)
C) Kuduzla enfekte olma şüphesi olan hayvanlarla yapılan veterinerlik aktiviteleri	Rabies virus
D) Tarım, orman ve kereste endüstrisi, bahçıvanlık, hayvan ticareti, avlanma gibi endemik hastalık alanlarında ve diğer bilim alanlarının yanı sıra eğitim ve test (araştırma) enstitüleri dahil gıda amaçlı olmayan hayvan ve bitki hammadde materyallerini içeren alanlardaki aktivite durumları	Tick-born Encephalitis (CEE) virus

Ek-10

Gebe Çalışanların Sağlığını İzleme Formu

(Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, Ek-III)

Gebelikte karşılaşılan sağlık problemleri	İşyerinde çalışanı etkileyen hal ve durumlar
Sabah kusmaları	Erken Çalışma Saatleri Güçlü havalandırma veya mide bulantılarına neden olabilecek kokulara veya kötü havalandırmaya maruziyet
Sırt ağrısı	Ayakta durma, yük taşıma ve duruş vaziyeti
Varis veya diğer dolaşım problemleri, hemoroit	Uzun süreli ayakta durma veya oturma
Sık ve ani tuvalet ihtiyacı	Düzenli beslenme, yeme, içme imkanları Tuvaletin yakınlığı, uygunluğu, yıkanma imkanları Hijyen İş ve iş mahallini bırakmada zorluk
Beden ölçülerinin büyümesi	Koruyucu elbise ve ekipmanın kullanılması Daralan çalışma alanı, yüksekte çalışma
Beden ölçülerinin büyümesinden dolayı beceriklilik, koordinasyon, hareket etme hızı ve uzanmada zorluk	Uzanma ve eğilme gerektiren postürler Elle taşıma Dar alanlarda çalışmanın getirdiği problemler

Yorgunluk/stres	Fazla çalışma Akşam veya gece çalışması Dinlenme aralarının yetersizliği Uzun süreli çalışma İş yoğunluğu
Dengenin korunması (Emziren kadınlar için de geçerli)	Islak ve kaygan zeminlerde yapılan çalışmalar

Ek-11

Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Ek-I

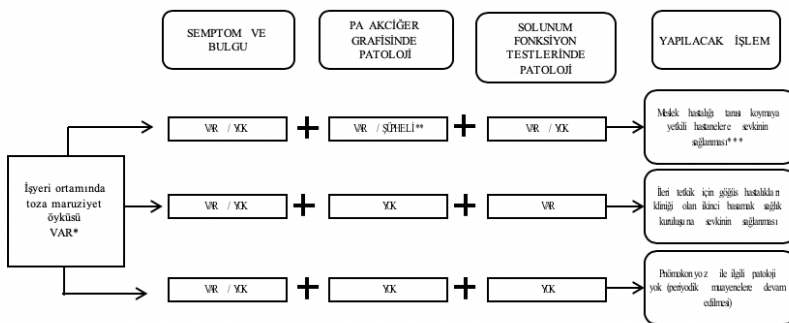
(1) Bu Yönetmeliğin 16 ncı maddesinde belirtilen sağlık gözetimleri ile ilgili hususlar şunlardır:

- a) Mevcut bilgilere göre serbest asbest liflerine maruziyet aşağıdaki hastalıklara sebep olabilir.
- 1) Asbestoz
 - 2) Mezotelyoma
 - 3) Akciğer kanseri (bronşiyal karsinom)
 - 4) Mide-bağırsak kanseri
- b) İşyeri hekimi ve/veya diğer sağlık personeli, asbeste maruz kalan çalışanların her birinin maruz kalma durumunu ve çalışma şartlarını izlemekle yükümlüdür.
- c) Çalışanların sağlık muayeneleri, iş sağlığı prensip ve uygulamalarına uygun şekilde yapılır ve en az aşağıdaki hususları içerir.
- 1) Çalışanın mesleki ve tıbbi özgeçmişi ile ilgili kayıtlarının tutulması,
 - 2) Her çalışanın genel sistemik fizik muayenesi ve özellikle solunum sistemi muayenesini,
 - 3) Yukarıda belirtilen muayeneler yapılırken gerekli gizlilik esasına dikkat edilmesi,
 - 4) 35x35 standart akciğer radyografisinin veya dijital akciğer radyografisinin çekilmesi,
 - 5) Solunum fonksiyon testinin yapılması (Solunan havanın hacmi ve hızı).
- ç) Uygun olarak yapılan sağlık gözetimi sonucunda, çalışanın sağlığında şüpheli durum saptandığında, hekim mevzuata uygun olarak çalışanın ileri tetkiklerinin yapılmasını ve ilgili uzman tarafından değerlendirilmesini isteyebilir. Ayrıca çalışana sağlık durumu ile ilgili bilgi verilir. Benzer biçimde maruz kalan diğer çalışanların sağlık durumu da gözden geçirilir.
- d) Yapılan sağlık gözetimi ile ilgili olarak her çalışanın kişisel sağlık kaydı tutulur ve güncellenir. Bu kayıtlar gizlilik esasına uygun olarak ve gerektiğinde incelenebilecek şekilde saklanır.
- e) İşyeri hekimi, iş sağlığındaki gelişmeleri göz önüne alarak balgam sitoloji testi, bilgisayarlı tomografi, tomodansitometri gibi daha ileri tetkikler isteyebilir.

Ek-12

Pnömonyoz Tanı Şeması

(Tozla Mücadele Yönetmeliği, Ek-2)

*İşyeri ortamında toza maruziyet öyküsü incelenirken çalışanın; ayrıntılı meslek öyküsü alınmalıdır (En son yaptığı ve daha önce çalıştığı işler, çalıştığı bölümler, kullandığı ve çalıştığı ortamdaki maddeler, iş dışı uğraşları, alışkanlıkları sorgulanmalıdır).

** PA akciğer grafisinin (en az 35x35cm) veya dijital akciğer radyografilerinin değerlendirilmesi, Tozla Mücadele Yönetmeliği kapsamında okuyucular tarafından yapılır.

*** Okuyucular tarafından pnömonyoz olgusu ya da şüphesi biçiminde kabul edilen ve işverene bildirilen çalışanlar, meslek hastalıkları tanısı koymakla yetkili hastaneye sevk edilir.

Ek-13**ILO Uluslararası Pnömkonyoz Değerlendirme Kategorisi Çizelgesi**
(Tozla Mücadele Yönetmeliği, Ek-3)

0. Kategori	0/-	0/0	0/1
I. Kategori	1/0	1/1	1/2
II. Kategori	2/1	2/2	2/3
III. Kategori	3/2	3/3	3/+

Ek-14**Basit Test Ünitesinde Çalışılacak Testler**

(Tıbbi Laboratuvar Hizmetleri ve İleri Teknoloji Tıbbi Laboratuvar Uygulamaları Hakkında Yönetmelik, Ek-10)

Basit Test Ünitesinde Çalışılacak Testler	
1	Şerit veya tablet halinde reagenler ile otomatize olmayan idrar analizi
2	Gaitada gizli kan
3	Kan glukozu (spesifik olarak ev kullanımı için onaylanmış glukoz izleme cihazlarıyla)
4	Hemoglobin (otomatik olmayan tekniklerle veya doğrudan sonuç veren basit cihazlarla)
5	Eritrosit sedimentasyon hızı (otomatize olmayan)
6	Mikrohematokrit (otomatize olmayan)
7	Gebelik testi (şerit veya kart test ile otomatize olmayan idrarda HCG)
8	Tam kan sayımı
9	Kanama zamanı tayini
10	Periferik yayma
11	Lökosit formül
12	Kan grubu tayini
13	Gaita mikroskopisi (amip, parazit incelemesi hariç)

Güvenle
Büyü
Türkiye

Yayınlar ve Afişler
www.csgeb.gov.tr/isggm/yayinlar-ve-afisler

isggmmedya

Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

Adres: Emek Mahallesi Naci AYVALIOĞLU Caddesi No: 13 Pk: 06520 Emek / ANKARA

Telefon: 0 312 296 60 00 (Dahili: 14)

Faks: 0 312 296 18 77